

Veelgestelde vragen

Programma Erfgoed en Overheid

Over het Programma Erfgoed en Overheid

Waarom een Programma Erfgoed en Overheid?

Gemeenten en provincies spelen een grote rol bij de zorg voor het culturele erfgoed in de fysieke leefomgeving. Zij vervullen diverse (wettelijke) taken rondom archeologie, gebouwd erfgoed en cultuurlandschappen. De capaciteit en deskundigheid die zij daarvoor beschikbaar hebben, staat echter onder druk. Dit is zorgwekkend: als gemeenten en provincies hun taken niet goed kunnen uitvoeren, komt de bescherming en instandhouding van dit erfgoed direct in gevaar. Het probleem is des te urgenter, omdat er veel op het erfgoed af komt, vanwege de grote ruimtelijke opgaven waar Nederland voor staat, zoals het bouwen van voldoende woningen en de energietransitie.

Gemeenten en provincies hebben behoefte aan het versterken van hun erfgoedtaken. Goede erfgoedzorg is een gedeelde verantwoordelijkheid van de verschillende overheidslagen. Daarom zijn het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap (OCW), het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) gezamenlijk het programma Erfgoed en Overheid gestart.

Sinds wanneer is dit programma actief?

Het programma Erfgoed en Overheid is actief sinds de zomer van 2023. Het vloeit voort uit de evaluatie van het archeologiestelsel ([Archeologie bij de tijd | Raad voor Cultuur](#)) en de beleidsdoorlichting erfgoed ([Beleidsdoorlichting Erfgoed - Open overheid](#)), waarin zorgen worden geuit over de capaciteit en deskundigheid bij gemeenten. In de beleidsreacties op deze rapporten, kondigt de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) aan een verbetertraject te starten, in samenwerking met het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) (zie ook: [Nieuwe visie cultuurbeleid | Tweede Kamer der Staten-Generaal](#) en [Beleidsreactie op de beleidsdoorlichting erfgoed van 6 juni 2023](#)).

Als eerste stap in het programma is, op verzoek van de gemeenten en provincies, een uitgebreide inventarisatie uitgevoerd naar de problematiek. Er heeft onder andere in elke provincie een bijeenkomst plaatsgevonden, waarbij gemeenten en provincies in gesprek zijn gegaan over hun zorgen, knelpunten en verbeterpunten. De resultaten van deze gesprekken zijn gebundeld in de rapportage [Inventarisatie Erfgoed & Overheid](#). Dit rapport vormt de basis voor de vormgeving van het programma.

Wat is het Programma Erfgoed en Overheid?

Het Programma Erfgoed en Overheid is een samenwerking tussen het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). Het is een stimuleringsaanpak die zich richt op de structurele versterking van de erfgoedzorg bij gemeenten en provincies.

Het programma speelt in op de behoeften die naar voren zijn gekomen uit de [Inventarisatie Erfgoed & Overheid](#). Er wordt ingezet op het op orde brengen van de basis en van de erfgoedketen, het versterken van bestuurlijk en maatschappelijk draagvlak en de ontwikkeling van laagdrempelige (kennis)netwerken. Om concrete stappen te kunnen zetten, worden er via een stimuleringsaanpak middelen beschikbaar gesteld waarmee gemeenten en provincies (tijdelijke) capaciteit kunnen inhuren, of kunnen werken aan instrumentarium en producten. Daarbij wordt zoveel mogelijk ruimte gelaten voor wensen die zij zelf aandragen.

Informatie voor aanvragers

Voor wie is het programma Erfgoed en Overheid?

Het programma Erfgoed en Overheid richt zich op het versterken van de taakuitvoering op het gebied van erfgoed bij gemeenten en provincies, vanwege de belangrijke rol die zij spelen in de bescherming van het culturele erfgoed in de fysieke leefomgeving.

Werkt u bij een gemeente of provincie en heeft u een idee voor een initiatief dat bijdraagt aan het structureel verbeteren van uw erfgoedtaken, via het op orde brengen van de basis? Dan kunt u mogelijk een beroep doen op de stimuleringsaanpak van het Programma Erfgoed en Overheid. Zie: Hoe kan ik een aanvraag doen.

Hoe kan ik een aanvraag doen?

De voorbereiding van een aanvraag voor het programma Erfgoed en Overheid verloopt in twee stappen. U neemt eerst contact op met het programmateam (via erfgoedenuverheid@cultureelerfgoed.nl) om vervolgens uw idee op hoofdlijnen kenbaar te maken via een verkenningsformulier. Zo voorkomen we dat u (denk)tijd gaat stoppen in een initiatief dat niet goed past bij de kaders en uitgangspunten van het programma. Op dit verkenningsformulier beschrijft u uw initiatief. Op basis daarvan wordt bekeken of uw initiatief past binnen de stimuleringsregeling.

Wanneer er voldoende aansluiting is, wordt u uitgenodigd om een definitieve aanvraag in te dienen. Dit is de tweede stap in proces. De definitieve aanvraag betreft niet zozeer een nadere uitwerking, maar meer een formele bevestiging van het initiatief.

Wat voor aanvraag kan ik doen?

Binnen het programma kunt u een aanvraag indienen voor standaardproducten en maatwerkinitiatieven die bijdragen aan het op orde brengen van de basis – en daarmee de structurele versterking – van de erfgoedzorg. Hierbij worden nadrukkelijk initiatieven gestimuleerd die aansluiten bij de specifieke erfgoedopgaven en ontwikkelbehoeften van uw gemeente of provincie. Er is ruimte voor vernieuwende aanpakken, instrumenten en samenwerkingsvormen die duurzaam effect hebben op de kwaliteit en continuïteit van de uitvoering van uw erfgoedtaken.

De **standaardproducten** die kunnen worden aangevraagd, staan beschreven op het verkenningsformulier. Voor de huidige ronde betreft dit:

- Het laten opstellen of actualiseren van een archeologische waardenkaart
- Het laten opstellen of actualiseren van een cultuurhistorische waardenkaart
- Het laten opstellen of actualiseren van een gemeentelijke monumentenlijst
- Het laten opstellen van een Plan van Aanpak voor het opstellen van een regionale onderzoeksagenda
- Het laten opstellen van een Plan van Aanpak voor regionale capaciteit
- Het laten opstellen van een gebiedsbiografie/landschapsbiografie
- Een bijdrage voor het realiseren van regionale capaciteit

Andere initiatieven die niet als een standaardproduct kunnen worden aangevraagd, kunnen worden aangevraagd als een **maatwerkinitiatief**.

Het kan zijn dat uw gemeente of provincie de basis van de erfgoedzorg al goed op orde heeft. Ook in dat geval staat het programma voor u open. U kunt bijvoorbeeld via een maatwerkinitiatief een voorttrekkersrol vervullen in de regio, een erfgoedprogramma opstellen, of een helpende hand bieden aan anderen, bijvoorbeeld door kennis te delen, gezamenlijk instrumentarium te ontwikkelen of regionaal samen te werken. Op die manier versterken we samen de erfgoedzorg en bieden we ruimte aan zowel overheden die hun basis willen versterken als aan overheden die vanuit hun expertise anderen willen ondersteunen.

Wat wordt er bedoeld met afstemming?

Het gaat om afstemming voorafgaand aan het indienen van een definitieve aanvraag (zie "Hoe kan ik een aanvraag doen?"). Om te voorkomen dat u veel (denk)tijd gaat stoppen in een initiatief dat niet past binnen de kaders en

uitgangspunten van het programma, neemt u uw idee eerst op hoofdlijnen door met het programmateam. Desgewenst kunt u daarna een verkenningsformulier invullen. U kunt hiervoor contact opnemen met het programmateam via erfgoedenoverheid@cultureelerfgoed.nl. Op basis van deze afstemming wordt bekeken of uw initiatief past binnen de stimuleringsregeling. Wanneer dat het geval is, nodigen wij u uit om een definitieve aanvraag in te dienen.

Is er een maximumbedrag per aanvrager of initiatief?

Voor standaardproducten geldt een vooraf bepaald, standaardbedrag. Voor maatwerkinitiatieven geldt op voorhand geen maximumbedrag per aanvrager. Wel wordt steeds gekeken naar redelijkheid en billijkheid van het bedrag dat u aanvraagt in verhouding tot de aard en omvang van uw initiatief, de beoogde resultaten en de bijbehorende inzet van middelen en capaciteit.

Mag ik meerdere keren aanvragen?

Het is mogelijk om meerdere keren aan te vragen, mits uw aanvragen een nieuw onderwerp betreffen, of een logisch opvolgend karakter hebben.

Bijvoorbeeld: u doet eerst een aanvraag voor het opstellen van een plan van aanpak voor de inzet van regionale capaciteit. Bij een latere ronde doet u vervolgens een aanvraag voor de daadwerkelijke inzet van die capaciteit, indien het plan van aanpak daar aanleiding toe geeft.

Het is niet toegestaan om meerdere keren financiering aan te vragen voor eenzelfde of sterk gelijkend initiatief. Bij twijfel kunt u contact opnemen met het programmateam via erfgoedenoverheid@cultureelerfgoed.nl.

Daarnaast geldt een maximum van twee standaardproducten per jaar. Voor maatwerkproducten geldt geen maximum.

Wat moet ik aanleveren bij een aanvraag?

Voordat u kunt aanvragen neemt u eerst contact per mail op met Erfgoed en Overheid, zodat gekeken kan worden of het project zou kunnen passen. Vervolgens vult u een verkenningsformulier in, waarop bij elk product is aangegeven welke informatie benodigd is. Wanneer er sprake is van een financiële bijdrage in de vorm van een subsidie, of opdrachtverstrekking via een inkooptraject, gelden er maatwerk- verantwoordingscriteria. Deze zijn afhankelijk van diverse factoren, waaronder de hoogte van de bijdrage. Als u hier vragen over hebt kunt u contact opnemen met het programmateam via erfgoedenoverheid@cultureelerfgoed.nl.

Daarnaast maken we u er graag op attent dat het programmateam eraan hecht dat het programma zich kan ontwikkelen. Daarom vragen wij u om proactief informatie te delen over de voortgang, ervaringen en resultaten van uw initiatief. Deze inzichten gebruiken wij om het programma waar nodig bij te sturen en door te ontwikkelen. In dit kader kunnen ook provincies gemeenten benaderen met aanvullende vragen of verzoeken om nadere toelichting.

Wat zijn de doelstellingen van het Programma Erfgoed en Overheid?

Het Programma Erfgoed en Overheid heeft als hoofddoel het duurzaam versterken van de capaciteit en deskundigheid van gemeenten en provincies op het gebied van erfgoedzorg, zodat zij hun wettelijke en maatschappelijke taken effectief en toekomstbestendig kunnen uitvoeren.

De concrete doelstellingen zijn:

1. Versterken van inzicht en handelingsperspectief

Gemeenten en provincies hebben helder inzicht in hun wettelijke erfgoedtaken, rollen en verantwoordelijkheden, en beschikken over praktisch toepasbare handvatten om deze taken uit te voeren.

2. Onderbouwen van erfgoedzorg met harde cijfers

Er is inzicht in de benodigde en beschikbare capaciteit, middelen en deskundigheid (normering), zodat bestuurlijke keuzes kunnen worden gemaakt op basis van feiten en vergelijkbaarheid.

3. Vergroten van capaciteit en deskundigheid

De personele bezetting, financiële middelen en het instrumentarium voor erfgoedzorg bij gemeenten en provincies zijn toereikend om de toenemende opgaven (zoals energietransitie, woningbouw en herinrichting van Nederland) het hoofd te bieden.

4. Versterken van de erfgoedketen

De samenwerking en samenhang binnen overheden én tussen rijk, provincies en gemeenten functioneren effectief en voorspelbaar, met duidelijke taakverdeling en goede afstemming.

5. Vergroten van bestuurlijk en maatschappelijk draagvlak

Bestuurders en samenleving erkennen het belang van erfgoedzorg als onderdeel van ruimtelijke, maatschappelijke en economische ontwikkelingen.

6. Ondersteunen van de uitvoeringspraktijk

Gemeenten en provincies krijgen toegang tot 'helpende handen': tijdelijke ondersteuning, expertise en praktische hulp bij uitvoering en implementatie.

7. Stimuleren van kennisdeling en leren

Kennis, ervaring en goede voorbeelden worden gedeeld via een laagdrempelig, duurzaam netwerk dat aansluit bij de dagelijkse praktijk van de doelgroep.

Welke criteria hanteren jullie voor aanvragen?

Projecten komen in aanmerking voor een financiële bijdrage wanneer ze passen binnen de doelstellingen van het programma (zie: Wat zijn de doelstellingen van het Programma Erfgoed en Overheid?).

Als de aanvraag voldoet aan de doelstellingen, vindt er verder geen inhoudelijke selectie plaats. Wel zal bij overvraag van het beschikbare budget geprioriteerd worden op basis van een aantal factoren. Deze worden binnenkort hier gepubliceerd. Bij waardenkaarten kan dat bijvoorbeeld gaan over de vraag of er al een kaart aanwezig is, hoe oud deze bestaande kaart dan is et cetera. Bij volledige gelijkwaardigheid van aanvragen zal uiteindelijk worden geloot.

Wanneer kan er aangevraagd worden?

Afhankelijk van het beschikbare budget en de prioriteiten binnen het programma stellen wij voor het aanvragen van standaardproducten en maatwerkinitiatieven die via een doeluitkering worden uitgekeerd, één of meerdere aanvraagrondes per jaar open. Het aantal en de momenten van openstelling kunnen variëren.

De eerste aanvraagronde vond eind 2025- begin 2026 plaats. Voor de eerstvolgende ronde kunt u uw verkenningsformulier indienen tot uiterlijk 1 mei 2026. Uitbetaling van toekenningen die via deze ronde worden gedaan, vindt nog in 2026 plaats.

Zodra duidelijk is dat uw aanvraag wordt toegekend, ontvangt u een persoonlijk bericht per mail.

Wanneer kan een project worden gestart of kunnen verplichtingen worden aangaan?

U kunt enkel een financiële bijdrage aanvragen voor projecten die nog niet zijn gestart of afgerond. Concreet betekent dit dat er nog geen opdracht voor uitvoering mag zijn verstrekt voordat de definitieve aanvraag is ingediend.

Nadat uw definitieve aanvraag is ingediend, kunt u ervoor kiezen om te starten. Als u dit doet vóórdat een toekenning heeft plaatsgevonden, is dit voor eigen rekening en risico. Gezien het grote aantal aanvragen is er geen garantie dat uw aanvraag wordt gehonoreerd, ook niet wanneer u de verplichte afstemming voorafgaand aan de indiening heeft doorlopen.

Waar wordt het geld naar overgemaakt?

U ontvangt als gemeente of provincie een totaalbedrag in de vorm van een doeluitkering via het Gemeentefonds resp. het Provinciefonds. Dit wordt bekend gemaakt via de betreffende circulaire van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De circulaire worden gepubliceerd via:

- voor gemeenten: [Gemeentefonds | Financiën gemeenten en provincies | Rijksoverheid.nl](#)
- voor provincies: [Provinciefonds | Financiën gemeenten en provincies | Rijksoverheid.nl](#)

Wij adviseren u deze zorgvuldig te raadplegen.

Afhankelijk van de manier waarop de uitvoering van uw project plaatsvindt, is er sprake van BTW-plichtige inkoop van (deel)producten. Hierbij is (tenzij vooraf anders aangegeven) uitgegaan van een BTW-afdracht van 2,1% over het bedrag dat u vanuit het programma Erfgoed en Overheid ontvangt. U kunt dit bedrag terugvragen via het BTW-compensatiefonds.

U bent zelf verantwoordelijk voor de verwerking van de middelen uit het Gemeentefonds of Provinciefonds en het terugvragen van de BTW via het BTW-compensatiefonds (als hiervan sprake is bij uw project). Wij adviseren u hierover tijdig interne afstemming te zoeken met uw financiële administratie.

Is cofinanciering noodzakelijk en zo ja: hoeveel?

Vanuit het programma Erfgoed en Overheid worden initiatieven ondersteund die bijdragen aan het verbeteren van erfgoedtaken bij gemeenten en provincies. Omdat zij hier structureel profijt van zullen hebben, gaan wij ervan uit dat gemeenten en provincies zelf ook bijdragen aan de uitvoering van een initiatief.

Wanneer u een maatwerkinitiatief wilt verkennen, vragen wij u daarom op het verkenningsformulier inzichtelijk te maken wat uw eigen financiële bijdrage is. Daarbij hanteren wij als uitgangspunt dat de bijdrage circa 50% van de totale kosten bedraagt. Deze gezamenlijke inzet benadrukt het gedeelde eigenaarschap en de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het initiatief.

Inzet van eigen personeel kan niet worden opgevoerd als subsidiabele kosten en wordt niet beschouwd als cofinanciering.

Bij verdere vragen over cofinanciering kunt u contact opnemen met het programmateam via erfgoedenoverheid@cultureelerfgoed.nl.

Mag een provincie of gemeente een aanvraag doen voor regionale ondersteuning voor gemeenten?

Ja. Een provincie of gemeente mag een aanvraag doen voor regionale ondersteuning, bijvoorbeeld door helpende handen beschikbaar te stellen aan meerdere gemeenten, waarbij deze ondersteuning wordt ondergebracht bij bijvoorbeeld de provincie, een gemeente, het provinciale erfgoedhuis of een omgevingsdienst.

Informatie over mogelijke initiatieven

Wat zijn de criteria bij een aanvraag gebiedsbiografie

Gebiedsbiografieën hebben betrekking op het gehele gemeentelijke grondgebied. Projectgebonden biografieën voor kleine of incidentele ontwikkellocaties vallen hier niet onder.

Voor informatie over gebieds- en landschapsbiografieën en de toepassing daarvan binnen de fysieke leefomgeving verwijzen wij u naar:

[De gebiedsbiografie | Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed](#)

[De landschapsbiografie in de gemeentelijke omgevingsvisie | Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed](#)

[Gebiedsbiografie als basis voor ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving | Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed](#)

Is het mogelijk om subsidie te krijgen voor participatie-projecten

Participatie vormt geen afzonderlijke pijler binnen de producten die in het Programma Erfgoed & Overheid voor financiering in aanmerking komen. Tegelijkertijd moedigen we gemeenten en provincies aan om, waar mogelijk, de

basisproducten binnen het programma participatief tot stand te brengen. Het betrekken van erfgoedgemeenschappen, inwoners en lokale organisaties zorgt voor een beter gedragen en inhoudelijk sterker resultaat.

We roepen u daarom op om samen te werken met erfgoedgemeenschappen en burgers bij de projecten die u gaat ondernemen. In alle gemeenten en provincies zijn veel mensen deskundig en actief op het gebied van cultureel erfgoed, bijvoorbeeld in historische en archeologische verenigingen, lokale musea of erfgoedgemeenschappen rond lokale tradities. Met hun bijdragen zal het draagvlak en de kwaliteit van de erfgoedzorg versterkt worden. Denk bijvoorbeeld aan het benutten van lokale kennis bij het opstellen van een gebiedsbiografie, een waardenkaart of een monumentenlijst.

Meer informatie over kunt u vinden op:

[Home - Faro voor gemeenten - Platform Faro\[1894943370](#)

[Faro in Nederland | Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed](#)

Komt het actualiseren of opstellen van een beleidsprogramma in aanmerking voor financiering?

Ja, het actualiseren of opstellen van een beleidsprogramma kan als een maatwerkinitiatief worden ingediend, mits dit betrekking heeft op erfgoed in de fysieke leefomgeving (archeologie, gebouwd en aangelegd erfgoed, cultuurlandschap) en past binnen de instrumentele kaders van de Omgevingswet. Ook moet de relatie met het omgevingsplan goed zijn of worden belegd. Het kan bijvoorbeeld gaan om een initiatief dat erop is gericht om de erfgoedcomponent van het omgevingsplan of de omgevingsvisie te borgen in een opvolgend, uitvoeringsgericht programma.